

PASSAGES

AZ ORIENT PROJEKT MAGYAR-ÁZSIAI
KAPCSOLATTÖRTÉNETI PLATFORM ÉVKÖNYVE

orient-projekt.hu

OP

II. ÉVFOLYAM | 2024

India • Japán • Kína • Koreai-félsziget

Közel-Kelet • Közép-Ázsia • Szibéria

EURASIA
CENTER

Neumann
János
Egyetem

PASSAGES

Az Orient Projekt

Magyar-Ázsiai

Kapcsolattörténeti Platform

Évkönyve

2024

PASSAGES

Az Orient Projekt
Magyar-Ázsiai Kapcsolattörténeti Platform Évkönyve

2. évfolyam

Budapest

2024

orient-projekt.hu

PASSAGES

Az Orient Projekt Magyar-Ázsiai Kapcsolattörténeti Platform Évkönyve
2. évfolyam | 2024

A *Passages* az Orient Projekt Magyar-Ázsiai Kapcsolattörténeti Platform (OP) Évkönyve. Kiadványunk elektronikus folyóirat formájában, *Open Access* rendszerben évente egyszer jelenik meg honlapunkon. Ennek megfelelően díjmentesen hozzáférhető, és a szerzők számára is díjmentes publikációs lehetőséget nyújt. A kéziratok benyújtásához segédlet szintén honlapunkon található.

Főszerkesztő: NAGY ELEK

Szerkesztők: CSOMA MÓZES, KIRÁLY ATTILA, KISS SÁNDOR, SIPTÁR DÁNIEL,
SZILÁGYI ZSOLT

A lapszám szakmai szerkesztője: KIRÁLY ATTILA

A lapszám olvasószerkesztője: LACZKÓ KRISZTINA

Grafikai terv: KIRÁLY ATTILA

Tördelés: KÓNYA ANITA

Felelős kiadó: Neumann János Egyetem, Eurázsia Központ
– Orient Projekt

Nyomdai előkészítés és nyomtatás: Neumann Lapkiadó
és Kommunikációs Kft., Horváth Levente ügyvezető

Honlap: <https://orient-projekt.hu>

Kapcsolat: info@orient-projekt.hu

ISSN 2939-8592 (Online)

ISSN 2939-8584 (Nyomtatott)

DOI: <https://doi.org/10.59608/pas2024a000.00>

A kiadvány Spectral és Ambient betűtípussal, 210 x 297 mm méretben készült. A borítón Stein 1910–1917 között az Északnyugati Határtartomány régészeti főfelügyelője volt. Ez a felvétel hivatali munkájához kapcsolódik. Cat. Stein LHAS 39/2/011 Takht-i-Bahi, gandhári stílusú Buddha relief.

©️📄🔄 Ez a Mű a Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Ne változtasd! 4.0 Nemzetközi Licenc feltételeinek megfelelően felhasználható.

PASSAGES 2. ÉVFOLYAM (2024)

NAGY ELEK: <i>Főszerkesztői köszönetnyilvánítások</i>	5
Tanulmányok	
KELECSÉNYI ÁGNES: <i>A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központ Keleti Gyűjteménye</i>	11
LÁZÁR IMRE: <i>A kultúrák közötti kommunikáció lehetőségei és csapdái Sass Brunner Erzsébet és Brunner Erzsébet munkásságában</i>	23
SOLYMÁRI DÁNIEL: <i>Nyugat és Kelet határán: Vay Péter püspök, pápai küldött korai útjai</i>	39
India	
PAP ÁGNES: <i>Fábri Károly Lajos (1899–1968)</i>	77
LÁZÁR IMRE: <i>Georgette Coty (Kuti Györgyi) (1922–2005)</i>	87
LÁZÁR IMRE: <i>Ghós Eta (Boglár Etelka) (1911–1963)</i>	95
BALDAVÁRI ESZTER: <i>Kertész Károly Róbert (1876–1951)</i>	105
LÁZÁR IMRE: <i>Leitner Gottlieb Vilmos (Gottlieb Wilhelm Leitner) (1840–1899)</i>	115
PAP ÁGNES: <i>Umrao Singh Sher-Gil (1870–1954)</i>	131
Japán	
DOMANICZKY ENDRE: <i>Gubányi Károly (1867–1935)</i>	145
KISS SÁNDOR: <i>Haár Ferenc, fotóművész, dokumentarista filmrendező (1908–1997)</i>	171
KISS SÁNDOR: <i>Haár Irén, autodidakta fényképész, étteremtulajdonos, vállalkozó és háziasszony (1912–1999)</i>	193
KISS SÁNDOR: <i>Weltmann Ferenc (Fery Loránt 1892–1978) és Weltmann Rózsa (1898–1972)</i>	209
KISS SÁNDOR: <i>Sikos János (1895–1969)</i>	225
SZÉKÁCS ANNA: <i>Székács Imre (1920–2006)</i>	243
Kína	
SZILAS LÁSZLÓ SJ RENDTÖRTÉNÉSZNŐ NYOMÁN JTMR LEVÉLTÁR: <i>Fr. Bencze István SJ (1906–2002)</i>	259
MERVAY MÁTYÁS: <i>Frank László (1890–1965)</i>	267
CSEJDY JÚLIA – CSEJDY VIRÁG: <i>Hudec László (1893–1958)</i>	273
SZILAS LÁSZLÓ SJ RENDTÖRTÉNÉSZNŐ NYOMÁN JTMR LEVÉLTÁR: <i>Jaschkó István SJ (1911–2009)</i>	297
MERVAY MÁTYÁS: <i>Komor Pál (1886–1973)</i>	305
KELECSÉNYI ÁGNES: <i>Stein Aurél (1862–1943)</i>	313

PASSAGES 2. ÉVFOLYAM (2024)

Koreai-félsziget

CSOMA MÓZES: *A koreanisztika Magyarországon* 333

CSOMA MÓZES: *Baráthosi Balogh Benedek élete és utazása Koreában* 341

Közel-Kelet

UDVARVÖLGYI ZSOLT ANDRÁS: *Germanus Gyula (1884–1979)* 357

Közép-Ázsia

SOMFAI KARA DÁVID – SÁNTHA ISTVÁN: *Almásy György (1867–1933) és Turgan Berdike-úlu (1890–?)* 385

SOMFAI KARA DÁVID: *Vámbéry Ármin (1832–1913)* 397

Szibéria

GULYÁS ZOLTÁN: *Reguly Antal (1819–1858)* 407

Buddhizmus Magyarországon

SZATHMÁRI BOTOND: *Hetényi-Heidelberg Ernő (1912–1999)* 425

KELÉNYI BÉLA: *Lénárd Jenő (1878–1924)* 443

Életút

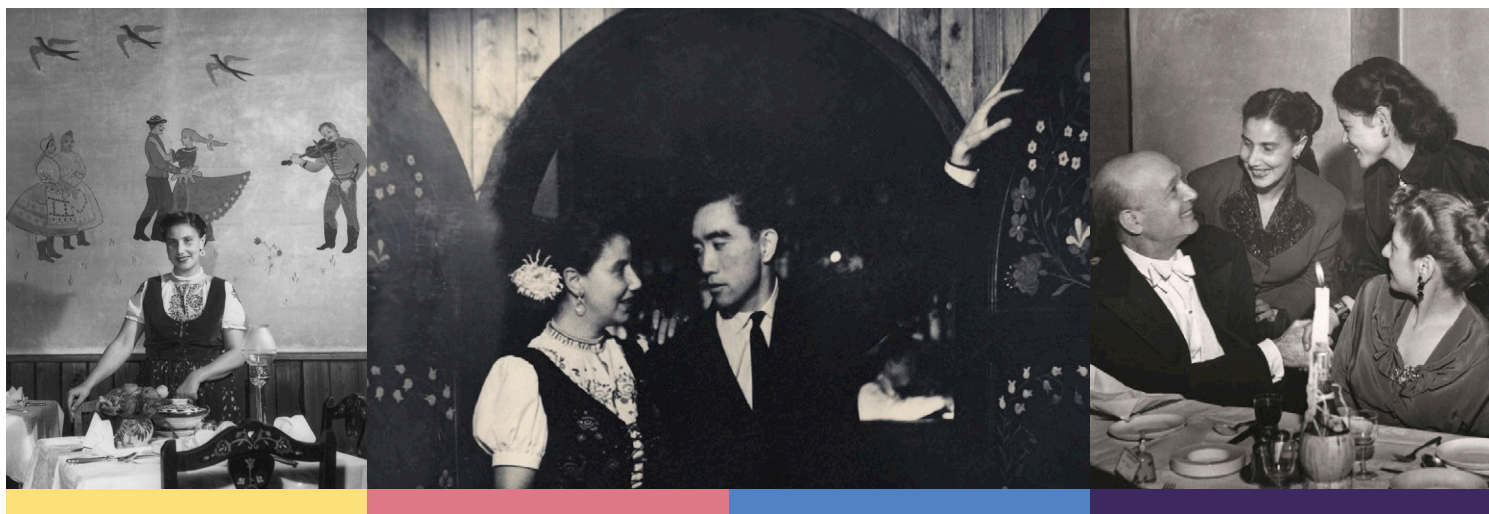
Haár Irén

(1912–1999)

autodidakta fényképész, étteremtulajdonos,
vállalkozó és háziasszony

KISS SÁNDOR

kereskedelmi diplomata, Japán-kutató, sandor4u@gmail.com

Kivonat: A váci, Pápa Irén néven született Haár Irénnek különleges, kontinenseken átívelő sors jutott. Fényképész férjével, Haár Ferencsel 1937-ben indultak útnak Magyarországról, és két évet töltöttek Párizsban, ahol férje előkelő helyen, az operaház közelében fotóstúdiót működtetett. Férje Párizsban igazi baráti kapcsolatba került a jó nevű Hiroshi Kavazoe japán filmforgalmazóval, aki 1939-ben hazatértükkor felajánlotta, hogy tartsanak vele Japánba. Örömmel elfogadták a meghívást. A Japán Alapítvány ösztöndíjat adott férje számára azzal a feladattal, hogy Japán történelmi helyeit és látványosságait saját, azaz Haár-stílusban felvételeken rögzítse. Néhány sikeres év után a várható háborús események miatt, a legtöbb más külföldi lakoshoz hasonlóan őket is kitelepítették egy hegyvidéki régióba. Japán megszállása alatt Irén három kisgyermekének nevelése mellett sokat segített a laborálási munkákban. Kitűnő szakács volt, vendégei biztatására világhírt nyert éttermet nyitott Tokió belvárosában, a Ginzán. A Haár család 1959-ben vándorolt ki Honoluluba.

Kulcskifejezések: életút, Haár Irén, Haár Ferenc, Japán

Hivatkozás: Kiss S. (2024). Haár Irén (1912–1999). *Passages* 2: 193–207. <https://doi.org/10.59608/pas2024a013.00>

Kollázs képei:

Balra: lásd a 11. képnél

Középen: Haár Irén és Misima Jukio az Irene's Hungaria étteremben, 1956

Jobbra: lásd a 14. képnél

Haár Irén (született Pápa Irén, angolul: Irene Haar, japánul: ハール・アイリン, ritkán ハール・イレーヌ, Vác, 1912. december 16. – Honolulu, 1999. szeptember 1.), édesapja Pápa Sándor, édesanyja Fried Eszter. Hét gyermekük született, a legfiatalabbak a három leány: Aurelia (Relli), Gabriella (Ella) és Irén, aki nagyon ügyesen rajzolt és főzött, ezt édesanyjától tanulta. Mivel jó érzéke volt a konyhai munkához, már 15 éves korától önállóan főzött, süttött és cukrászkodott is. A három Pápa lány a Munka-kör szavalókórusához csatlakozott, ahol Lengyel Lajos grafikus, a Munka-kör egyik alapítója, Haár Ferenc fényképész és Gönci Sándor grafikus gyakran megfordult. A csoport szeretett kirándulni, ez hozta közelebb őket egymáshoz. Lengyel Lajos itt ismerkedett meg Ellával 1928-ban, és kapcsolatukból egy életen át tartó házasság született. Haár Ferenc beleszeretett a legfiatalabb Pápa lányba, Irénbe, becenevén Iricbe. 1937. március 11-én kötöttek házasságot. Haár Ferenc ekkor már hivatásos fényképész és iparművész volt. A sógorok, Lengyel Lajos és Haár Ferenc egymás tevékenységét is fényképezték.

A Munka-kör erőteljes mozgalmat indított, a munkásfotózást, amelyet később szociófotózásnak neveztek. Első kiállításukat a Kovács Szalonban rendezték meg 1931 áprilisában, a kiállítók Basch Tibor, Haár Ferenc és Lengyel Lajos voltak. A csoport egy másik sikeres budapesti kiállítás eredményeként növekedett, amelyet további kiállítások követtek. A kezdet nehéz volt, mivel néha összeütközésbe kerültek a rendőrséggel a képeik tartalma miatt, sőt néhányukat további kiállítási részvételtől el is tiltottak.

A professzionális fotózás Magyarországon is megindult. Irén férje mellett elsajátította a fotózás minden műveletét, a képalkotástól a laboratóriumi munkáig. Hogy képet kapjunk feladataik nehézségéről és nagyságrendjéről, álljon itt például férje addigi életének legjelentősebb megbízása.

1. kép. Irén szüleivel
Honolulu-ban

2. kép. Esküvői emlékkép,
1937. március 11.

A Műcsarnokban rendezett 1937-es Magyar nemzeti nyomtatványkiállítás installációjához hatalmas, 10-15 méteres fotóhátér-sorozatot kellett készítenie. Ferenc a sokrétű nyomtatási műveletek minden folyamati lépését lefényképezte, Irén pedig közreműködött a hatalmas hátterek laborálásában, elkészítésében. Ez a projekt indította el férje hírnevét, és hamarosan egy pályázaton már fődíjat nyert.

A siker hozta azt a lehetőséget, hogy az 1937-es párizsi világkiállításon, a magyar pavilonban Haár Ferenc két díjnyertes képének óriási méretű nagyításait is kiállították, amelyet külügyminiszteri megrendelésre készítettek el. A megnyert pályázat díja lehetőséget teremtett arra, hogy még a kiállítás alatt kiutazhassanak Párizsba. Párizsba érkezni, magyar barátokra lelteni és Párizsba beleszeretni egy pillanat műve volt, és ez arra ösztönözte őket, hogy itt kell élni és a nyelvi nehézségek ellenére fényképészként működni. Döntöttek, felszámolták budapesti stúdiójukat, és még abban az évben ki is költöztek.

3. kép. Ferenc és Irén a feleség

4. kép. Családi kép a Pápa szülőkkel és Lengyel Lajossal

5. kép. (lent) Irén férjével, szüleivel és sógorával

Ferencnek éppen Budapest elhagyása előtt még eszébe jutott, hogy egykori osztálytársa, Gergely Ferenc jó pár éve Párizsba költözött. Ferenc felhívta Gergely édesanyját, és sikerült megkapnia osztálytársa párizsi telefonszámát. Párizsba érve azonnal felhívták Gergely Ferencet, aki segített nekik berendezkedni. Haárék fotóstúdiót alapítottak az Avenue de l'Opera sugárúton, és különböző megbízásokon dolgoztak, többek között divatfotókon is.

Gergely majdnem tíz éve Hiroshi Kavazoe, a neves japán kulturális importőr-exportőr titkára volt, bemutatta magyar fényképész barátját főnökének, aki próbaportrét kért Ferencről, és helyette egy sorozatot kapott. Meggyőződésem, hogy mindketten felismerték egymásban, hogy kivételes képességgel rendelkeznek. Kavazoe ajánlásával Ferenc a Párizsban megforduló japán hírességekről számos portrét készített. Kavazoe felesége, Csieko Hara a párizsi Zeneakadémia zongora szakán tanult, és nemrégiben második helyezést ért el a varsói Chopin zongoraversenyen. Irén és Csieko rögtön megértették egymást. A két házaspár megkedvelte egymást, gyakran összejártak, élvezték egymás főztjét. Sok szó esett saját országaikról, ezzel kölcsönös kíváncsiságot keltve.

1939-ben a hazájába visszatérő Kavazoe felvetette, hogy jöjjenek át Japánba, amelyhez meghívót a Kokusai Bunka Shinkokai (a mai Japán Alapítvány elődje) ösztöndíjat tudna adni. A csábító ajánlatot elfogadva a hivatalos meghívó rövid alatt megérkezett, és hirtelen indulni kellett. Ferenc, akinek francia vízumja lejárfélben volt, csatlakozott barátjához. A háborús idők elején még biztonságosan lehetett utazni.

Irénre hárult a műteremzárás és csomagolás nagyon sokrétű feladata, aki 1940 elején Marseille-ből indulva utazott Tokióba. Japánba érve Irén nemcsak a háztartásukat vezette, hanem alkalmanként együtt utazott férjével a vidéki fényképész munkákra, és a laborálásban is közreműködött. Megnyitották a Foto HAAR stúdiót, és hamarosan a család egy fiúcskával gyarapodott. Fiuk, Tamás (ma Tom) 1941-ben, Tokióban született.

Férje sikeres kezdése és magyar voltuk iránti japán érdeklődés adta az ötletet, hogy 1941-ben kiadjanak Magyarországról egy albumot, amelynek borítóját és a könyvbéli grafikai elemeket Irén rajzolta meg. A „Hangarija”, *Magyar képeskönyv* nagyon keresett lett. Irén dekorálótéhetsége ekkor tűnt fel először másoknak. Szintén ő illusztrálta *Az ember tragédiája* japán kiadását. Irén kommunikatív személyiség lévén gyorsan haladt a japán nyelv elsajátításában. A kezdeti háborús események nem korlátozták őket a fejlődésben, komoly megrendeléseket kaptak. Könyveik megjelenését, a sikeres kiállítások sorát egy újabb családi öröm tetézte. 1942-ben megszületett leányuk, Veronika. Eddigre férje Francis Haar néven egyre ismertebbé vált Tokióban.

Amikor Japán szerepe a második világháborúban kezdett romlani, a japán kormány 1943 elején a baráti országok állampolgárainak kitelepítését rendelte el. A Haár családot számos más országbeli lakossal együtt a hegyvidéki Karuizava üdülőhelyre evakuálták. Kereseti lehetőség nem nagyon akadt. A bajban való összetartozásnak köszönhetően egy soknyelvű közösség formálódott, amely azzal kezdődött, hogy egymás gyermekére vigyáztak, majd később komoly kulturális események szervezésére is volt erejük. Természetesen a folyamatos, több forrásból származó információcsere lételeme volt az összetartozásnak.

6. kép. Elöl ülnek Haár Irén, Halász Zoltánné a keresztmama, Horváth Tibor a keresztapa, hátul ülnek a jezsuita atyák, Erdő Péter és a keresztelő Hermann Heuvers a születésnap tortás asztalnál, 1941

A jegyre adott fejadagok nagyon kicsik voltak. Kecskét és tyúkot tartottak. Saját maguknak kellett megtermelniük az ételmüket, ezt az erdőben gyűjtött bogyókkal, gombákkal és minden ehetővel egészítették ki. Szűkös évek következtek a kétgyerekes család életében, de Irén östehetség volt a falusi háztartás vezetésében. Nagy segítségére volt, hogy tokiói szolgálóleányuk fizetést nem kérve csatlakozott hozzájuk, aki a helyi lakosokkal jól szót tudott érteni. Férje egészségügyi állapota nagyon leromlott, betegségek is kínozták. Örömet a családi együttlét, a gyerekek fejlődése jelentett. A háború utolsó éveit felé közeledve egyre növekvő nélkülözések mellett sorstársaikkal együtt élték meg Japán kapitulálását. Pár héten belül megérkeztek az első amerikai egységek állapotfelmérésre, és alapélelmiszereket és gyógyszereket is hoztak magukkal.

Férje az amerikai hadseregtől állandó szabad utazást jelentő alkalmi fényképész munkákat kapott a katonák *Yank* magazinjánál. Tokiói otthonukat lebombázták, maradniuk kellett Karuizavában, ahol 1946-ban megszületett András fiuk. Ezzel a háztartás háromgyerekesre nőtt, de már segítség is akadt. Ferenc családját csak 1946 nyarán tudta Kamakurába költöztetni. Nagy házat béreltek, ahol mindenki elfért, és társaságot is tudtak fogadni.

Francis Haar úgy biztosította a család jövedelmét, hogy fotóstúdiót nyitott a tokiói Old Kaidzsó Hotelben, amely amerikai katonanők szállóhelye volt. Irén a gyakorlott portréfotós vitte az üzletet, így férje napközben más

7. kép. (túloldalon fent)

A galuskaszaggatás műveletének felvétele. Balról jobbra Szaitó Josimasza szakács, Haár Irén, Asihara Kuniko riporter és Vakui Torao operatőr, 1956

8. kép. (túloldalon

lent) Karácsonyi ünnepség az étterem munkatársaival, 1959

9. kép. Az étterem

szakácscsapata Irénnel. Előttünk konyhájuk csúcsfogása, a homard thermidor, töltött homár francia recept szerint, 1959

munkát is tudott vállalni. 1946–1948 között a hétköznapi munkával kitöltve teltek. A magyarokkal összetartva, minden évben megünnepelték a Szent István-napot. A hétvégeken összejártak barátaikkal. Irén ízletes ételleinek fogyasztásakor kicsit vicces formában merült fel a társaságban az az ötlet, hogy miért nem nyitnak egy vendéglőt?

Amerikai barátaik is sokszor nógatták: „Iré, aki ilyen jól tud főzni, annak vendéglőt kell nyitni!” Végül a buzdítás és a baráti társaságok szeretete juttatta eszébe, hogy a Tokiótól való távolságot is lehetne rövidíteni, ha a megszállás alatt éledező Tokió szívében nyit egy magyar vendéglőt, amely hasznot is hozhat. 1948–1949-et írtak ekkor. Úttörő ötlet, ez időben nagyon kevés külföldi vendéglő működött Tokió szívében, a Ginzán. Irén kitűnően beszélt már japánul, ismerte a japánok ízlését, és kipróbált receptjei voltak. Persze mindez nem lett volna elég, mert kellett egy tőkéstárs is, aki a működéshez megteremti az anyagi alapot. Jelentkezett csendestársnak egy gazdag japán barát, aki hitt és bízott Haárékban, mert látta, hogy amihez nyúlnak, abból komoly érték születik. Egyetértettek abban, hogy legyen a vendéglő a város szívében, jó közlekedés közelében. További baráti segítséggel találtak egy megfelelő méretű bérleményt.

Ezután következett az izgalmas tervezési fázis. Irén ragaszkodott a magyaros atmoszférához. Saját maga tervezte a magyaros bútorokat, ő festette ki magyaros vidéki életjelentekkel a falat és mintákkal a bútorokat, sőt az étkezéshez, az éttermi kellékekhez, textíliákat szintén ő tervezte meg, illetve választotta ki. A világítást az asztalokra helyezett gyertyafénnyel tette meggyőzőbbé, és ez különösen vonzó volt, mert ez lett az első gyertyafényes étterem az akkori Tokióban. Azt, hogy a falakat Irén saját maga fesse ki, régi építész barátjuk, Szakakura Dzsunzo-szan ajánlotta, aki felismerte Haár Ferenc *Magyar képeskönyvében* megjelent, Irén által rajzolt vonalas grafikák erejét. Irén vadász-, tehéncsordás, táncos életképeket

pingált a falra, amelyek egyszerű, csalogató, békebeli légkört teremtettek. A vele készült riportban mosolyogva mondta: „én paraszt vagyok, és élvezem ezeket a tipikus magyar jeleneteket”. Rá jellemző módon gondja volt arra is, hogy a székek ülőkéje nádfonatú legyen, szellős és kényelmes, az otthoni székek emlékét felidézve. A hírneves Ginza első magyar vendéglője igen előkelő helyen, bár alagsorban lett kialakítva.

Végre nyitásra készen álltak, de még a működési engedélyt a megszálló hatóságtól meg kellett szerezni. A GHQ (General Headquarters) ellenőrzése alá tartozott minden tokiói étterem és vendéglő. Megkapták az engedélyt az *On Limits* tábla kihelyezésére, ami azt jelentette, hogy biztonságosan ehető ételeket szolgálnak fel, és a kiegészítő A jelet is, amely csak az első osztályú éttermeknek járt. A magyar vendéglő a Hangarija nevet kapta. Japánul 『ハンガリヤ』, ahogy a helyiek írták és mondták Magyarországot. Címük: Tokió, Csúó-ku, Ginza Nisi 3, 2-csóme volt.

Megnyitottak, elsőként megvendégelve barátait és segítőkiket. Haár Irén gyakran végigjárta a vendégasztalokat, és szívesen elmondta az ételek elkészítésének apró konyhatitkait. Megnyerő természete étteremének élő reklámja volt. Címüket összehajtható kis kártyán és ajándék gyufásdobozon is magával vihette a vendég. Grafikus védjegyük a falra festett táncoló pár lett. A vendéglő nagyterme mellett két kis különszoba szolgált meghittebb együttlétre.

Az egyre keresettebb magyar éttermet átnevezték 1949-ben „Airinszu Hangarija”-ra 『アイリンス ハンガリヤ』, a nevet lopkodó japán versenytársak elriasztására. 1950-től a tokiói belváros egyik legkeresettebb étkezőhelye lett. Diplomata, katonatisztek, világhírű művészek, sportolók, írók és újságírók belföldről és külföldről egyaránt látogatták. A szigetországba érkező magyarok szinte kivétel nélkül felkeresték Irén éttermét, és vitték jó híret szerte a világban. Az sem meglepő, hogy a követség nélkül maradt magyarok és japán barátai törzshelye lett a Hangarija, rendszeresen itt jártak össze. Ez a népszerűség Irén elbűvölő személyiségének és a konyha kitűnősége mellett annak is köszönhető, hogy Irén maga volt a magyarok hírközpontja.

A japán külkereskedelem meglendülése egyre több üzletembert hozott Japánba. Erre az időre – 1951–1952-re – tehető a japán kultúra iránti érdeklődés hirtelen növekedése is, mert sokan úgy érezték, hogy eddig féltve őrzött titkokhoz lehet közelebb kerülni. Azt se feledjük el, hogy 1951-ben vége lett az amerikai megszállásnak. A turistákat a kíváncsiság vonzotta: milyenné is lett a demokratizált Japán? Kutatók, művészek, írók és filmesek érkeztek és fordultak meg a fővárosban. Haár Irén vendéglőjének jó híre eddigre annyira szétszaladt a világban, hogy felkerült a bedekkeres *meg kell látogatni listáira* is. Tipikusan „When you dine at Ginza enjoy Goulash at Irene’s Hungaria” volt a hívó szlogen. Esténként a vendégek sorban álltak vendéglőjük előtt, de kivárták a sorukat, a hangulat, a paprikás csirke vagy a gulyás miatt.

A császári család tagjai mellett kabuki és nó színészsztárok, híres japán írók és azok külföldi barátai sokszor megfordultak náluk. Extraszolgáltatásokra is vállalkoztak, például a császár és barátainak teniszpartijaira rendszeresen készítettek hagyományos dobozos ebédet, úgynevezett obentóbakót, természetesen kiszállítással.

10. kép. Reklámgyufa térképpel

Az étteremben olyan hírességek vendégeskedtek, mint Marcel Marceau pantomimművész, Gérard Philippe filmszínész, David Oistrakh világhírű hegedűművész, William Holden színész, aki az 1950-es évek egyik legnagyobb kasszasikere volt, valamint Nora Kaye amerikai prímabalerina és Rjó Ikebe neves japán filmszínész. A franciák véleménye sokat számított, és 1952-ben az Irene's Hungaria megkapta a Medaille du Cordon Bleu kitüntetést. Ha híresség érkezett, akkor az éppen ott lévő, kis fruskává nőtt Veronika odaszaladt a vendéghez, udvariasan üdvözölve kért egy autogramot.

Összegezve: az étterem mágnesként vonzotta a hírességeket, sőt a japánok, ha egy neves külföldit jól meg akartak vendégelni, sokszor Irén magyar éttermét választották. A híres orosz balett-táncosnőt, Alexandra Danilovát öt különböző vendéglátó is elvitte hozzájuk. A belépő Danilova és Irén az első vacsora után mindig eljátszották azt, mintha csak most találkoztak volna először, ezzel is igazolva a meghívók kiváló választását.

11. kép. Irén az asztalnál saját faldekorációjával a háttérben, magyaros díszítéssel mindenütt a szerviztől a székig. Saját maga részére tervezett ruhában

12. kép. Irén dekorál

1953–1954-től vacsorázni már csak előzetes foglalással lehetett. Bekerültek a Ginza legrangosabb – *diners only with reservations* – éttermei közé. A külföldi és japán vendégek aránya hozzávetőlegesen kétharmad-egyharmad volt.

1954 februárjában Marilyn Monroe és férje Joe DiMaggio mézeshetekre érkezett Japánba. Ők is felkeresték Irene's Hungaria éttermét, persze nagy csődületet és rengeteg újságíró vonzva maguk után. A vendéglő japán személyzete és szakácsai teljesen el voltak ragadtatva Mon-csantól, ahogy ők hívták, közvetlenségétől és szépségétől. Szébb és elbűvölőbb volt az életben, mint a filmen. Szaitó Josimasza főszakács is kiszaladt a konyhából, de utána sietett vissza, hogy a legfinomabbat készítse el számukra.

Nem véletlen, hogy a nászutas pár Tokióban töltött első napjaik során keresték fel az éttermet. Az Irene's Hungaria volt az egyik kedvenc tokiói étterme a San Franciscó-i Lefty O'Doul baseball-legendának, amelyet gyakran látogatott. Az Irene's Hungariába eredetileg japán baseballmenedzserek vitték el O'Doult, aki hagyományosan népszerű volt a szigetországban, mert ő hozta be a baseballt Japánba még az 1930-as években. Meg kell jegyezni, hogy nagyon közel állt Joe DiMaggio és Lefty egymáshoz, hiszen ő fedezte fel Joe tehetségét, és utána sokáig személyes edzője is volt.

1932 októberében O’Doul közel három hónapig edzette a japán Big Six főiskolai baseballcsapatokat, Ő segített az első japán profi csapat, a Tokyo Giants létrehozásában is. A háború után, a megszállás alatt, közreműködött Japán és az Egyesült Államok közötti megbékélésben azzal, hogy 1949 októberében a nagy nevű San Francisco Seals csapatát vendégjátékra elhozta a szigetországba. Tíz mérkőzést játszottak, amelyekre félmillió néző volt kíváncsi. Őfelsége Hirohito császár és fia, Akihito trónörökös néhány öszszecsapást szintén megtekintett.

*When you dine
in Ginza
Enjoy Goulash
at*

**Irene's
HUNGARIA**
Restaurant & Bar

Open 7 days a week
11:30 a.m.—10:30 p.m.
Tel: 561-1010, 6327

For Reservations, call Henry
3, 2-chome, Ginza Nishi (NAKAJIMA BLDG.)
Parking space available on weekdays after 6:00 p.m.
(All day on Sundays & holidays)

中央区銀座西2-3 (中島ビル・地下)

有楽町駅
SOGO DEPT. STORE
YURAKUCHO STATION
有楽町駅
FOOD CENTER
フードセンター
YOMIURI PRESS
ヨミウリ
シンブン
NAMIKI-DORI 並木通り
YURAKU-BASHI
有楽橋

13. kép. Az étterem 1957-es plakátja. Hargitai Miklós és felesége Jayne Mansfield közrefogja Irént. Felül a jelmondat „When you dine in Ginza Enjoy Goulash at Irene’s Hungaria”

14. kép. Szigeti József hegedűművésznek Irén bemutatja Jano Sigét, az egyik legtehetségesebb japán ifjú szoprán énekesnőt

A Tokióba látogató magyarok szinte kivétel nélkül betértek Irén magyar vendéglőjébe. Szigeti József 1953-as hangversenykörútján, a Hibija Hallban adott nagy sikerű koncertje után itt pihent meg, élvezte a magyaros ételeket és a figyelmes vendégszeretet. Haár Irén meghívta és bemutatta neki Jano Sigét, az egyik legtehetségesebb japán ifjú szoprán énekesnőt. Jano Sige később sokat szerepelt együtt a híres magyar tenorral, Kónya Sándorral.

Irén Hangarija éttermében a legsikeresebb étel elkészítését 1955-ben a japán televíziózás zászlóshajója, a JOKR-TV (ma TBS) vette fel. A gulyás elkészítésének minden lépését és apró konyhatitkait Irén mondta el és főszakácsa, Szaitó Josimasza mutatta be. A főzőcskeprogram házigazdája Asihara Kuniko, a híres tévészemélyiség az étteremet is bemutatta. A nagy nézettségű főzőcskeprogram Hangarija-epizódja adásba került, és már másnapról nagyon sokan csak gulyásért álltak sorban délidőben Irén vendéglője előtt az utcán, nem bánva a várakozást.

Az étterem kitűnő ételei is vonzották a japán hírességeket, köztük Misima Jukiót, a nagy hírű befutott író, aki kifejezetten imádott jót enni. A dedikált fénykép 1956 egyik péntek tizenharmadikáján készült.

Irene's Specialities

Pickled Herring, Chicken Paprikas, Goulash, Gypsy Steak, Paprika Schnitzel, Beef Stroganoff, Spaghetti, Meat Balls, Lobster Thermidor, etc. . . . . and a big variety of all the tastiest dishes. Bar with the choicest wines and liqueurs.

Delightful Atmosphere

with colorful Hungarian motifs awaits you in the pleasant dining room.

Separate room for your parties at reasonable price. Service with a well-known Hungarian hospitality.

DINNER MENU B

¥600

Potage
Goulash w/Galuska
Green Salad
Bread & Butter
Pastry or Ice Cream
Coffee or Tea

Air Conditioned

OPEN 7 DAYS A WEEK

11:30 a.m.—10:30 p.m.

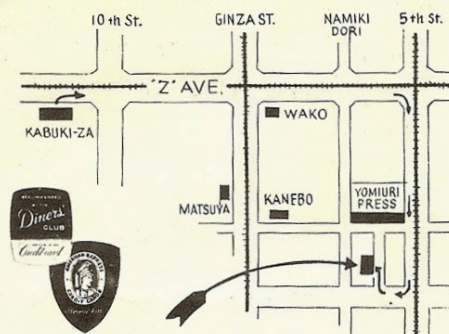
Tel: (561) 1010, 6327

3, 2-chome, Ginza Nishi, Chuo-ku
 (near Yomiuri Press)

Mrs. Irene Haar

For Reservations

- Call Henry T. Sasaki

Irene's
HUNGARIA
 Restaurant & Bar

Férje 1956 elején munkát kapott az Egyesült Államokban, Chicagóban két építészeti magazinnak dolgozott. A magyar 56-os szabadságharc idején nem tudott Japánba visszatérni, pedig felesége vendéglője lett a magyar hír- és akcióközpont. Irén feltalálta magát, telefonált férjének, továbbá megpróbálta elérni az otthoni rokonokat és barátokat is, de az első napokban eredménytelenül. Ugyanakkor a helyi magyar és japán barátok egymás után jelentkeztek, személyesen és telefonon. Özönlöttek a kérdések és a hírek, és egybegyűrva innen futottak szét. Egy pillanat alatt Irén Hangarija vendéglője lett a Magyar Hírközpont. Szabadságharcunk eltírása után az aktivitás nem lanyhult. A japánok segítőprogramját is Irén Hangarija éttermében szervezték meg. A gyűjtött pénzadománnyal Imaoka Juicsiró és kis csapata indult el Bécsbe.

Jogos a kérdés, hogy hogyan fogadták a japán emberek ezeket a híreket? 1956 tavaszán kezdett enyhülni a japán–szovjet viszony, ezért a japán kormány nem merte elítélni a szovjetek magyarországi brutális beavatkozását. A japán civilek – a megélt és átélt második világháborús borzalmak, valamint az Északi területek szovjet elfoglalása miatt is felháborodva – hiányolták kormányuk elítélő állásfoglalást. A magyar forradalom kirobbanása után, pár napon belül cikkek áradata jelent meg pró és kontra. Az 1956-os forradalomnak és leverésének hatalmas sajtója lett, több mint négyezer közleménnyel.

1959-ben Nagy Imre kivégzése elleni tiltakozó gyűlést az étteremmel szomszédos Jomiuri újságkioszorn nagytermében rendezték meg, amelyen közel ezer fő japán egyetemista vett részt. Nemeshegyi Péter jezsuita szerzetes, a tokiói Sophia Egyetem Hittudományi karának professzora játszotta el zongorán a magyar himnuszt. Irén köszönte meg a japán emberek erkölcsi és anyagi támogatását. Számos beszéd elhangzása után Haár Irén tevékenységét kitüntetéssel ismerték el.

Ezt követően a magyar miniszterelnök kivégzése miatt több japán nagyvárosban a civilek rendeztek tiltakozó gyűléseket.

A Haár házaspár 1959-ben nehéz döntési helyzetbe került. Egyfelől Irént és Ferencet egyaránt aggasztotta az, hogy a megnyíló magyar külképviselet szemében politikailag ellenoldalinak, nemkívánatosnak minősíthetik őket. Másfelől a ginzai nagy rekonstrukció miatt vendéglőjüknek helyet adó épületet lebontásra jelölték ki. Döntöttek, eladták az éttermet, és felszámolták japán létük minden hivatalos szálát. Barátaik szomorú szívvel búcsúztatták őket.

A Haár család 1959 novemberében az Orcades brit óceánjárón érkezett meg Hawaiiiba. Sidy Adolf a megszállási évekből származó barátjuk segítette őket az indulásban. Adolf Irénnel társulva a tokiói magyar vendéglő mintáján megnyitotta vendéglőjét Honoluluban, de az a körülmények romlása miatt csak egy évig üzemelt.

A következő harminc évben Irén férje munkáját támogatta, nevelte gyermekeit és unokáit. Férjével együtt sokat utazott, és többször itthon is jártak. 1999-ben halt meg. Hamvait a hawaii Memorial Park temető buddhista szekciójában, férje mellett helyezték el.

16. kép. A Haár házaspár sírfelirata

Nyilatkozat

Szerzői jogi nyilatkozat. Ez a mű a Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Ne változtasd! 4.0 nemzetközi licenz feltételeinek megfelelően felhasználható. (© ⓘ Ⓞ) CC BY-NC-ND 4.0 <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Felhasznált irodalom

- Albertini B. 2017. A Magyarországi Munka-kör fotócsoportja (1930–1932) – Második rész. *Fotóművészet* 60(3). https://fotomuveszet.net/korabbi_szamok/201703/a_magyarorszagi_munka-kor_fotocsoportja_masodik_resz
- Ferguson, J. S. 1952. Authentic Dishes At Hungaria Reastaurant. *Japan Times*, augusztus 21.
- Griffin, S. 1959. Meeting the People, Irene Haar. *Mainichi Shinbum*, június 28.
- Haar F. 1941. *Magyar Képeskönyv*. Kiotó: Benrido Publishing Company.
- Hőgye M. 1954. Magyarok Japánban. *Hírünk a világban* 4(7–8): 7.
- Kiss S. 2017. *Japán vonzásában – Magyarok, akik szerették Japánt*. Budapest: Holnap Kiadó Kft.
- Rally Held to Mourn, Protest Nagy Killing 1958. *Japan Times*, július 9.
- Vadas J. 2010. *Lengyel Lajos (1904–1978). A magyar fotográfia történetéből* 49. Kecskemét: Magyar Fotográfiai Múzeum.

